

E-DURUŞMA NEDİR?

Adalet Bakanlığı tarafından hukuk mahkemelerindeki duruşmalara avukatların bulundukları yerden katılmalarını sağlayan e-duruşma uygulamasının usul ve esaslarını belirleyen "**Hukuk Muhakemelerinde Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası Hakkında Yönetmelik**" Resmi Gazete’de 30 Haziran 2021 tarihinde yayımlanmıştır ve yayımlanmakla birlikte yürürlüğe girmiştir. İlgili yönetmelik 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 149 uncu maddesinin beşinci fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır.

E-Duruşma uygulaması Adalet Bakanlığınca pilot uygulaması 15 Eylül 2020’de başlatılmıştır ve internet sitesinde belirtilen (<https://edurusmabilgi.adalet.gov.tr/>) güncel verilere göre 738 hukuk mahkemesinde uygulanmıştır. Yayımlanan yönetmeliğin ardından usul ve esaslar bakımında sınırları daha net çizilen bu sistem zamanla daha da yaygınlaşmaktadır.

Yaşadığımız Pandemi döneminin bu uygulamanın yaygınlaşmasında büyük bir etkisi olmuştur. E-Duruşma; teknolojinin imkanlarından yararlanarak belli sınırlar çerçevesinde ve şartları sağlamaları halinde hakim tarafından kişilere online olarak duruşmaya katılma imkanı tanımaktadır. Yargılamanın herhangi bir işlemine uzaktan katılma imkanı sağlayarak zaman ve emek gibi çok kıymetli konularda tasarruf imkanı sunmaktadır.

E- Duruşma uygulamasının detaylarını incelemeye başlamadan önce Yönetmeliğin 3. Maddesinde sayılan tanımları belirtmek gerekirse :

a) **Bakanlık:** Adalet Bakanlığını,

b) **e-Duruşma:** Hukuk yargılamalarında aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden, tarafın veya vekilinin duruşmaya katılmalarını ve usul işlemleri yapabilmelerini; tanığın, bilirkişinin, uzmanın ve diğer ilgililerin dinlenilmelerini,

c) **e-Duruşma Sistemi:** Aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma işlemlerini yürütmek amacıyla Bakanlık tarafından Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemine entegre olarak kurulan ve güvenliği sağlanan sistemi,

ç) **Kanun:** 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununu,

d) **Merkezi Kayıt Sistemi:** Mahkemece yargılamanın zorunlu kıldığı hâllerde e-Duruşmanın kaydedilip belirli süre ile saklandığı sistemi,

e) **UYAP:** Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemini,

ifade eder.

Hukuk Muhakemelerinde Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası Hakkında Yönetmelik’in 1. Maddesinde yer alan “*Bu Yönetmeliğin amacı, hukuk yargılamalarında aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden, tarafın veya vekilinin duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine; tanığın, bilirkişinin, uzmanın ve diğer ilgililerin dinlenilmelerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.*” ifadesi ile yönetmeliğin amacı detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

E- Duruşma Talebi Nasıl Yapılır ?

Taraflardan biri veya vekili tarafından duruşmaya e-Duruşma Sistemi yoluyla katılmayı, usul işlemleri yapmayı ya da tanığın, bilirkişinin veya uzmanın e-Duruşma Sistemi yoluyla dinlenilmesini gerekçesiyle birlikte UYAP mobil uygulamaları, avukat veya vatandaş portalı üzerinden duruşma gününden **en az iki iş günü önce ilgili duruşmanın yapılacağı mahkemeden** e-duruşma talep edilmelidir. E-duruşma talebi hakkında hâkim, duruşma

gününden **en az bir iş günü önce** talebin kabul veya reddi hususunda bir karar verecektir. Kabul etmesi halinde duruşma online şekilde gerçekleştirilecektir.

Mahkemelerin talep hali dışında resen e-duruşmaya karar verilebileceği durumlar da bulunmaktadır. Hakim tanığın, bilirkişinin veya uzmanın e-duruşma aracılığıyla dinlenilmesine resen karar verme yetkisine sahiptir. Mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde ilgililerin, e-duruşma sistemi yoluyla dinlenilmesine de resen hükmedebilecektir.

E-duruşma talep eden taraf vekili, avukatlık bürosundan, baro tarafından bu amaç için belirlenen bölümden, adliye bu amaca tahsis edilen yerden veya belirlenen şartları taşıyan başkaca uygun bir yerden duruşmaya katılabilecektir. Ayrıca e-duruşma talep eden veya e-duruşma aracılığıyla sorgulaması yapılacak ya da yemin edecek taraf ile mahkemece e-duruşma yoluyla dinlenilmesine karar verilen tanık, bilirkişi, uzman ve diğer ilgililer bulundukları yerdeki adliye veya ceza infaz kurumlarında bu amaca tahsis edilen yerden duruşmaya katılacaklardır.

Hastalığı, yaşlılığı veya engelliliği sebebiyle mahkemeye bizzat gelmesi durumunda zorluk yaşaması muhtemel olan taraf, tanık, bilirkişi, uzman ve diğer ilgililerin talepleri hâlinde öncelikle e-duruşma sistemi yoluyla bulundukları mesken ya da kurumdan duruşmaya katılmalarına ve dinlenilmelerine karar verilebilecektir.

İsticvap olunacak veya yemin edecek taraf, mahkemenin bulunduğu il dışında oturuyor ve mahkemeye bizzat gelemiyor ise öncelikle e-Duruşma Sistemi yoluyla isticvap olunur veya yemin ettirilir. Mahkemece, e-Duruşma Sistemi yoluyla dinlenilmesine karar verilen kişiye gönderilecek meşruhatlı davetiyeye ayrıca e-Duruşmaya ne şekilde katılacağı da yazılır.

Talebin süresinde yapılmaması, talebin hakkın kötüye kullanılması veya yargılamayı sürüncemede bırakma amacı taşıması veya e-Duruşma yapılmasını zorlaştıran hukuki, fiili veya teknik engellerin bulunması bir durum söz konusu olması halinde hakim E-Duruşma talebini gerekçesi gösterilmek suretiyle reddedilebilir.

Duruşmaya katılan kişilerin uymaları gereken hususlar Yönetmeliğin 17. Maddesinde sayılmıştır:

- a) *Bakanlık tarafından belirlenen teknik kriterleri sağlamak.*
- b) *Bulunduğu yerin e-Duruşma Sistemi ile dinlenilmeye elverişli ve güvenli olmasını sağlamak.*
- c) *Mahkemece belirlenen gün ve saatte, e-Duruşmaya katılacağı yer ve e-Duruşma Sisteminde hazır bulunmak.*

E-duruşmaya katılımın sağlanacağı yer, her türlü etki ve yönlendirmeden uzak, ilgilinin yüz ifadelerini, vücut hareketlerini, tavır ve davranışlarını gözlemlemeye, duygularını anlamaya ve söylediklerini net bir şekilde dinlemeye imkan sağlayacak nitelikte olmalıdır.

E-Duruşmalar da mahkeme huzurunda yapılan duruşma ile aynı hukuki sonuçları doğurmaktadır. Nasıl pandemi sürecinde çoğu iş dalı evden çalışma ile işlerine devam ettiyse aslında e-duruşma da kişilere bulundukları ortamdan online bir şekilde duruşmaya katılmaları ile zaman ve masraftan tasarruf imkanı gibi kolaylıklar sağlamaktadır.

Öncelikle E-Duruşmaya katılacak kişilerin kimlik tespiti yapılması gerekmektedir. E-Duruşmaya katılan taraf vekilinin kimlik tespiti; güvenli elektronik imza veya mobil imza ile UYAP kayıtları ve benzeri yöntemler kullanılarak mahkemece yapılır. Mahkemece E-Duruşmaya katılmasına karar verilen taraf, tanık, bilirkişi, uzman ve diğer ilgililerin kimlik tespiti; bulundukları yerdeki adliye veya ceza infaz kurumunda e-Duruşma için tahsis edilen

yerde görevlendirilecek yazı işleri müdürü, zabıt kâtabi veya ceza infaz kurumu görevlisi tarafından yapılır ve bu hususta bir tutanak düzenlenir. Hastalığı, yaşlılığı veya engelliliği sebebiyle bulunduğu mesken veya kurumdan e-Duruşmaya katılan taraf, tanık, bilirkişi, uzman ve diğer ilgililerin kimlik tespiti de güvenli elektronik imza veya mobil imza kullanılarak yapılmaktadır.

Birden fazla vekil ile takip edilen dosyalarda e-Duruşmaya, ancak talepte bulunan ve talebi kabul edilen vekiller katılabilir.

E-Duruşma Sistemi yoluyla beyanda bulunan tarafın, vekilin ve diğer ilgililerin sözlü açıklamaları, Hukuk Muhakemeleri Kanunun 154 üncü maddesinde belirtilen usul ve esaslara göre zabıt kâtabi aracılığıyla tutanağa yazdırılmaktadır. Duruşma düzeni mahkeme huzurunda yapılan duruşma düzeniyle aynı usul ve esaslara tabidir. Herhangi bir değişiklik söz konusu değildir.

E-Duruşma Sistemi yoluyla beyanda bulunan tarafın, vekilin veya ilgililerin imzasının alınması gereken diğer durumlarda, mahkemece düzenlenen ve güvenli elektronik imza ile imzalanan duruşma tutanağı, e-Duruşmanın yapıldığı adliyeye elektronik ortamda gönderilir. E-Duruşmaya tahsis edilen yerde görevlendirilen yazı işleri müdürü veya zabıt kâtabi elektronik ortamda gelen duruşma tutanağının ilgili kısmına beyanda bulunanın imzasını alır ve evrakı tarayarak sistem üzerinden mahkemesine geri gönderir. Ayrıca el yazısıyla imzalanmış tutanak aslı da dosyasına, masrafı talep edenin yatırmış olduğu avanstan karşılanarak posta yoluyla gönderilir.

E-Duruşma Sistemi yoluyla beyanda bulunan tarafın, vekilin veya ilgililerin imzası, UYAP'a entegre olmuş güvenli elektronik imza ile alınabilir. E-Duruşmaya katılan taraf veya vekili ile dinlenen bilirkişi, uzman ve diğer ilgililer, UYAP üzerinden belge iletebilir.

E-Duruşma esnasında ses ve görüntü naklinin aynı anda sağlanamaması veya yaşanan kesintinin beyanların anlaşılmasını güçleştirmesi durumunda e-Duruşma yeniden açılır. Söz konusu aksaklığın devam etmesi hâlinde gerekçesi belirtilerek e-Duruşma sonlandırılır ve bu husus tutanağa geçirilir. Taraf veya vekilin kusuru olmaksızın teknik sebeplerden dolayı e-Duruşmanın yapılamaması hâlinde, ilgili taraf veya vekil yönünden Kanunun 150 nci maddesinin birinci fıkrası uygulanmaz. E-Duruşma öncesinde veya e-Duruşma sırasında ortaya çıkan teknik sorunlar ve bu sorunların kaynağı, istem hâlinde Bakanlık tarafından mahkemeye bildirilir.

E-Duruşma sırasında fotoğraf çekilemez ve hiçbir şekilde ses ve görüntü kaydı yapılamaz. Ancak, yargılamanın zorunlu kıldığı hâllerde, mahkemece kayıt yapılabilir. Kayıt ve yayın yasağına aykırı davranan kişi hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 286 ncı maddesi hükümleri uygulanır. Ancak mahkeme, yargılamanın zorunlu kıldığı hâllerde, **gerekçesini belirterek** e-Duruşmanın kayıt altına alınmasına karar verebilir. E-Duruşma Sistemi ile elde edilen kayıtlar, mahkemece e-Duruşmanın yönetildiği bilgisayarda veya veri depolayabilen aygıta aktarılarak dosyasında saklanmak üzere Merkezi Kayıt Sisteminde **iki hafta** süre ile muhafaza edilir. Süre sonunda Merkezi Kayıt Sistemindeki bu veriler geri döndürülemeyecek şekilde silinir. Bu şekilde alınan kayıtlar mahkemenin ve ilgili kişilerin açık izni olmadıkça hiçbir yerde yayımlanamaz.

E-Duruşma Sistemi aracılığıyla duruşmaya katılan taraf veya vekilince **davaya son veren feragat, kabul ve sulhe** ilişkin beyanda bulunulması hâlinde, mahkemece yeni bir duruşma günü tayin edilir ve tayin edilen günde feragat, kabul ve sulhe ilişkin bu işlem **mahkeme huzurunda yenilenerek, duruşma tutanağı beyanda bulunan tarafından imza edilirse** geçerli hâle gelir.

Yukarıda açıkladığımız kurallar çerçevesinde gerçekleşmeye başlayan ve artan talepler doğrultusunda kullanımının daha da artacağını düşündüğümüz E-Duruşmanın genel hatları bu şekildedir.